Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

Təsdiq edirəm:

"Biznes və logistika" kafedrasının
müdiri: i.e.n. dos. M.Ə.Əliyev
9 sentyabr 2025-cü il

"BEYNƏLXALQ TİCARƏT" fənni üzrə
İŞÇİ TƏDRIS PROQRAMI
(Sillabus)

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin kodu: 00181 İF-013

Fənnin növü: *əsas*

Tədris ili: *2024/2025*

Tədris semestri: *yaz*

Tədris forması: *əyani*

Fakültə: Biznes və menecment

Qrup: 946,948

Tədris yükü: *60 saat (30/30)*

Kredit sayı: ____________

II. Müəllim haqqında məlumat

Fənni tədris edən müəllim: **dos.Aslanova M.M.**

Kafedra: Biznes və loqistika

E-mail ünvanı: **musluma_aslanova@unec.edu.az**

İş telefonu:

III.Fənnin təsviri

"Beynəlxalq ticarət" fənnini oyrənməklə tələbələr beynəlxalq ticarət anlayışı və onun milli iqtisadiyyat üçün əhəmiyyəti, beynəlxalq ticarətin nəzəri əsasları və onların təkamülü, xarici ticarətin dövlət tənzimlənməsi, beynəlxalq ticarətin təşkili metodları, Ümumdünya Ticarət Təşkilatının tənzimləyici fəaliyyəti və s. haqqında kifayət qədər məlumat ala biləcəklər. Fənnin sillabusu 15 mövzudan ibarət olmaqla məntiqi ardıcıllıqla və üzvi bağlılıqla tərtib olunmuşdur. Bu mövzular eyni zamanda beynəlxalq ticarət praktikasının əsas məslələrini, o cümlədən beynəlxalq ticarət siyasəti alətlərinin tətbiqi, ticarət siyasətini formalaşdıran dövlət tədbirləri sistemi, xarici iqtisadi fəaliyyətin tənzimlənməsinə yönəlməklə, maddi istehsalın strukturunda, iqtisadiyyatın idarə edilməsində baş verən real prosesləri əks etdirir.

IV. Fənnin tədrisinin əsas məqsədləri

"Beynəlxalq ticarət" fənninin mənimsənilməsinin məqsədləri:

- həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə xarici iqtisadi fəaliyyət sahəsində, xüsusən də xarici ticarət sahəsində peşəkar fəaliyyət göstərməyə qadir mütəxəssisin hazırlanmasının təmin edilməsi;
- beynəlxalq ticarətin strukturuna və dinamikasına təsir edən amillərin, ixrac və idxalın tənzimlənməsinin forma və üsullarının öyrənilməsi, milli xarici ticarət siyasətinin səmərəliliyinin təhlili bacarıqlarının aşılanması.
-

V. Bakalavr pilləsi üzrə tədris planının strukturunda fənnin yeri

"Beynəlxalq Ticarət" fənni 00181 İF-013 şifrəsi ilə 050401 -"Beynəlxalq ticarət və loqistika" profili üzrə bakalavr hazırlığı üçün ixtisas fənləri blokuna aiddir. Bu kursun öyrənilməsində "Mikroiqtisadiyyat", "Makroiqtisadiyyat", "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənlərindən əldə olunan biliklərdən istifadə olunur və ticarət əlaqələrinin təşkili təcrübəsinə və onların beynəlxalq və milli səviyyədə tənzimlənməsinə, inkişaf meyllərinə dair nəzəri biliklərin dərinləşdirilməsinə yönəlmişdir.

Tələbələrin mənimsəmələrinə qoyulan əsas tələblər: beynəlxalq ticarət praktikasının, xarici ticarət siyasəti alətlərinin, beynəlxalq ticarətin təşkili metodlarının və Azərbaycanın beynəlxalq ticarət sisteminə inteqrasiyasının aktual məsələlərini öyrənmək və müvafiq mövzuların təqdimatına hazırlaşarkən istifadə etmək.

VI. Tələbənin "Beynəlxalq ticarət" fənninin mənimsənilməsi nəticəsində formalaşan səriştələri.

Kurs aşağıdakı səriştələrin mənimsənilməsini təmin edir:

- dünya iqtisadiyyatı sistemində və beynəlxalq bazarlarda baş verən əhəmiyyətli problemləri və prosesləri təhlil etmək bacarığı ;
- qlobal mühitdə təsərrüfat subyektlərinin davranışının iqtisadi təhlili metodlarından istifadə bacarığına malik olmaq;
- beynəlxalq ticarətə dair milli və beynəlxalq hesabatlardan əldə edilmiş nəticələri ümumiləşdirmək və qiymətləndirmək bacarığı; beynəlxalq ticarətə dair aktual elmi problemləri müəyyən etmək və formalaşdırmaq;

- dünya mal və xidmətlər bazarının öyrənilməsi və məlumatların təhlili üçün müasir informasiya mənbələrindən səmərəli istifadə etmək bacarığı.

VII. Fənnin mənimsənilməsi nəticəsində tələbə aşağıdakıları əldə etməlidir:

· **Bilməlidir:** müasir beynəlxalq ticarətin inkişafının əsas qanunauyğunluqlarını və meyllərini, onun əmtəə və coğrafi strukturunu; beynəlxalq ticarət əməliyyatlarının təşkili, forma və metodlarını.

· **Bacarmalıdır:** müasir beynəlxalq ticarət sistemində dövlətin, regional ticarət bloklarının yerini müəyyənləşdirmək və qiymətləndirmək.

· analitik yanaşma bacarıqları və onları beynəlxalq ticarət fəaliyyətinin aktual məsələlərinin öyrənilməsində və müxtəlif situasiyaların təhlilində tətbiq etmək bacarığı.

VIII. "Beynəlxalq ticarət" fənninin strukturu və tematik planı

Fənnin tədrisi 60 saat həcmində (30 saat mühazirə və 30 saat seminar) nəzərdə tutulur.
Aralıq attestasiyanın forması yazılı imtahan formasında təşkil olunur.

"Beynəlxalq ticarət" fənninin tematik planı

№	Mövzu	Mühazirə	Seminar
	BEYNƏLXALQ TİCARƏTİN NƏZƏRİ ƏSASLARI VƏ QLOBAL İQTİSADİ SİSTEMİN İNKİŞAFI		
Mövzu 1	Beynəlxalq ticarətin klassik nəzəriyyələri	2	2
Mövzu 2	Beynəlxalq ticarətin müasir (neotexnoloji) nəzəriyyələri	2	2
Mövzu 3	Rəqabət üstünlükləri nəzəriyyəsi (M.Porter nəzəriyyəsi)	2	2
	XARİCİ VƏ BEYNƏLXALQ TİCARƏT SİYASƏTİ		
Mövzu 4	Xarici ticarətin tənzimlənməsinin tarif metodları	2	2
Mövzu 5	Xarici ticarətin tənzimlənməsində qeyri-tarif məhdudiyyətlər	2	2
Mövzu 6	Beynəlxalq ticarət siyasətinin tənzimlənməsində ÜTT-nin rolu və fəaliyyəti	2	2
	BEYNƏLXALQ TİCARƏTİN STUKTURU VƏ DİNAMİKASI		
Mövzu 7	Mallarla beynəlxalq ticarətin dinanikası, forma və metodları	2	2
Mövzu 8	Xidmətlərlə beynəlxalq ticarət: formaları və dinamikası	2	2
Mövzu 9	Əqli mülkiyyət obyektləri ilə beynəlxalq ticarət	2	2
	BEYNƏLXALQ TİCARƏT ƏMƏLİYYATLARININ TƏŞKİLİ		
Mövzu 10	Xarici ticarət kontraktları və onun strukturu	2	2
Mövzu 11	Beynəlxalq kommersiya müqavilələrinin tənzimləyiciləri (UNCITRAL, İNKOTERMS və s.)	2	2
Mövzu 12	Beynəlxalq hesablaşmalar və idxal-ixrac əməliyyatlarının kreditləşdirilməsi	2	2
	BEYNƏLXALQ TİCARƏTİN FORMA VƏ METODLARI		
Mövzu 13	Beynəlxalq birjalar, auksionlar və torqlar	2	2
Mövzu 14	Elektron ticarət	2	2
	AZƏRBAYCAN BEYNƏLXALQ TİCARƏT SİSTEMİNDƏ		

Mövzu 15	Azərbaycanın xarici ticarət siyasəti və beynəlxalq ticarət əlaqələri sisteminə inteqrasiyası	2	2
	Cəmi	30	30

IX. Tələbələrin müstəqil işinə tədris-metodiki dəstək.

"Beynəlxalq ticarət" fənninin tədrisi zamanı tələbələrin aşağıdakı müstəqil iş formaları nəzərdə tutulur:

- Seminarlara hazırlıq, o cümlədən hesabatın hazırlanması və təqdim edilməsi;
- Beynəlxalq ticarətə dair hüquqi aktların xülasəsinin tərtib edilməsi;
- Əsas anlayışların öyrənilməsində terminoloji lüğətin tərtibi;
- Keys nümunələri əsasında tapşırıqların yerinə yetirilməsi.

Müstəqil işin əksər tapşırıqlarını yerinə yetirərkən tələbədən material toplamaq və təhlil etmək, elmi ədəbiyyatı ətraflı öyrənmək bacarıqlarını nümayiş etdirmək tələb olunur.

Sadalanan iş formalarının təşkili üçün tapşırıqlar və metodiki təvsiyyələri (seminarlar üçün planlar, məruzələr üçün tövsiyyələr) tələbələr semestrin əvvəlində və ya materialı öyrənərkən alırlar.

X.Təhsil texnologiyaları

Mühazirələr, praktiki məşğələlər, qrup müzakirələri /müzakirələr, dərs zamanı kiçik qruplarda tapşırıqlar, keys, müstəqil iş qrupu/fərdi, təqdimatlar formasında təşkil olunur.

Beynəlxalq ticarət fənni üzrə aralıq imtahana təqdim olunan sualların siyahısı sillabusa əlavə olunur.

XI. Əsas dərslik və ədəbiyyat

1. Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz "Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət" Nyu York, 2011
2. Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU "ULUSLARARASI TİCARET" Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019
3. Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009

Əlavə dərslik və ədəbiyyat

1. Dr.Ayberk Şeker "Uluslararası ticaret" Ankara 2020
2. Anne Osborn Krueger "İnternational Trade: What Everyone Needs to Know", 2020
3. Jessie P. H. Poon,"International Trade:The Basics", 2017
4. M.M.Əhmədov "XİDMƏT SAHƏLƏRİNİN MARKETİNQİ", Bakı, 2015
5. AR və Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) http://un.mfa.gov.az/az/content/39
6. ÜTT və Azərbaycan http://economy.gov.az/article/vto/21561
7. www.economy.gov.az AR İqtisadi İnkişaf Nazirliyi
8. www.azstat.org AR Dövlət Statistika Komitəsi
9. www.kitab.az Elektron Kitabxana Şəbəkəsi
10. World Trade Organization https://www.wto.org/

XII. Fənnin mühazirə mətnləri

Fənn üzrə bütün mühazirə mətnləri və təqdimatlar, habelə zəruri məşğələ materialları elektron formatda Universitetin saytında “Virtual universitet” bölməsində (www.vu.aseu.az) yerləşdirilir.

XIII. Mühazirə mövzularının əsas məzmunu

Həftə	Mövzuların adı	Mövzunun əsas məzmunu	Ədəbiyyat
1	Beynəlxalq ticarətin klassik nəzəriyyələri	Mövzuda merkantilizm nəzəriyyəsi və onun əsas nümayəndələrinin fikirləri, mütləq üstünlüklər nəzəriyyəsi, müqayisəli üstünlüklər nəzəriyyəsi barədə mülahizələr öz əksini tapmışdır	1.Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz “Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət” Nyu York, 2011 2.Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
2	Beynəlxalq ticarətin müasir (neotexnoloji) nəzəriyyələri	Mövzuda spesifik istehsal amilləri nəzəriyyəsi, əmtəənin həyat dövrləri nəzəriyyəsinin izahı və beynəlxalq ticarətin inkişaf prosesləri öz əksini tapmışdır	1.Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz “Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət” Nyu York, 2011 2.Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
3	Rəqabət üstünlükləri nəzəriyyəsi (M.Porter nəzəriyyəsi)	Mövzuda rəqiblərin fəaliyyətlərinin məqsəd və strategiyası, Rəqabət qabiliyyətliliyinə müxtəlif yanaşmaların təsnifatı, Rəqabət strategiyasında aparıcı beş güc, M.Porterə görə “Brilliant modeli”, Rəqabət üstünlü yünün qiymətləndirilməsinin metodoloji əsasları və praktiki əhəmiyyəti öz əksini tapmışdır.	1.Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz “Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət” Nyu York, 2011 2.Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
4	Xarici ticarətin tənzimlənməsinin tarif metodları	Xarici ticarət əməliyyatlarında tarif tənzimlənmə tədbirləri, Gömrük tarıfləri və funksiyaları, “Gömrük tarifi haqqında” qanun və gömrük tariflərinin tətbiqinin əsas məqsədi, XİF-in dövlət tənzimlənməsinin metodları öz əksini tapmışdır	1.Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz “Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət” Nyu York, 2011 2.Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET” Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019
5	Xarici ticarətin tənzimlənməsində qeyri-tarif məhdudiyyətlər	Mövzuda İdxal əməliyyatlarında qeyri-tarif məhdudiyyətlər, QTM-in iqtisadi və inzibati metodları, antidempinq tədbirləri, kəmiyyət nəzarəti tədbirləri və s barədə geniş bəhs edilir	1.Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz “Beynəlxalq iqtisadiyyat: nəzəriyyə və siyasət” Nyu York, 2011 2.Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET” Anadolu Universitesi, Türkiye,

			2019
6	Beynəlxalq ticarət siyasətinin tənzimlənməsində ÜTT-nin rolu və fəaliyyəti	Mövzuda beynəlxalq ticarət əlaqələrinin və iqtisadi əməkdaşlığın hüquqi tənzimlənməsi və hüquqi sistemin tənzimlənmə obyekti kimi beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin formalaşdırılmasından danışılır. Beynəlxalq ticarət siyasətinin nizamlanmasında ÜTT-nın rolu və s. göstərilmişdir.	1.AR və Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) http://un.mfa.gov.az/az/content/39 2.ÜTT və Azərbaycan http://economy.gov.az/article/vto/21561 3.World Trade Organization https://www.wto.org/
7	Mallarla beynəlxalq ticarətin dinamikası, forma və metodları	Mövzuda beynəlxalq ticarətin dinamikası və ərazi strukturu, beynəlxalq ticarətin mal strukturunun dəyişməsi, beynəlxalq ticarətin ərazi-mal strukturunun dinamikası və s. öz əksini tapmışdır.	.Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
8	Xidmətlərlə beynəlxalq ticarət: formaları və dinamikası	Mövzuda alqı-satqı münasibətləri sistemi, qiymət və investisiya siyasətinin işlənib hazırlanması, idarəetmənin müxtəlif səviyyələrində bazar proseslərinin tənzimlənməsi, xidmətlər bazarının statistik tədqiqinə daxil olan göstəricilər və s. öz əksini tapmışdır	1.Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET” Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2.M.M.Əhmədov “XİDMƏT SAHƏLƏRİNİN MARKETİNQİ”, Bakı, 2015
9	Əqli mülkiyyət obyektləri ilə beynəlxalq ticarət	Mövzuda intellektual mülkiyyət (Intellectual property) yaradılması, onların mübadiləsi və ya istifadəsi prosesində meydana çıxan münasibətlərin tənzimləndiyi hüququ özündə birləşdirən anlayış qiymətləndirilir. TRİPS sazişinin mahiyyəti və məqsədi və s. gösrərilmişdir.	*1.A* Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET” Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2.*Avropa Patent İdarəsi // Böyük İqtisadi Ensiklopediya* (az.). *I cild: ABCÇD. Bakı: "Şərq-Qərb" nəşriyyat evi. 2012. səh. 107–108.*
1o	Xarici ticarət kontraktları və onun strukturu	Mövzuda müqavilələrin formaları və əmtəələrin göndərilməsi şərtləri, müqavilələrin bağlanması, dəyişdirilməsi və pozulması, Yüklərin göndərilmə müddəti, malların haqqının ödənilməsi şərtləri, qablaşdırılması və markalanması və s.göstərilmişdir.	1.Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET” Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2.Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
11	Beynəlxalq kommersiya müqavilələrinin tənzimləyiciləri (UNCITRAL,	Mövzuda BMT-nın Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyası-YUNİSTRAL-ın yaranmasıda məqsəd, UNCITRAL ticarət əməliyyatları üçün qaydalar, Beynəlxalq Ticarət Palatası tərəfindən yaradılmış bazis	1. Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU “ULUSLARARASI TİCARET”Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019

	İNKOTERMS və s.)	şərtləri, İnkoterms qaydaları və s. öz əksini tapmışdır	2. Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля»,Москва, 2009
12	Beynəlxalq hesablaşmalar və idxal-ixrac əməliyyatlarının kreditləşdirilməsi	Mövzuda beynəlxalq hesablaşmaların müxtəlif formaları kimi inkasso, akkreditiv, bank köçürməsi, avans hesablaşamaları, açıq hesab üzrə hesablaşamalar, həmçinin veksellər və çeklər formasında hesablaşmalar idxal-ixrac əməliyyatlarının tənzimlənməsi qaydaları göstərilmişdir.	1. Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU "ULUSLARARASI TİCARET" Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2 .Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
13	Beynəlxalq birjalar, auksionlar və torqlar	Mövzuda birjanın yaranması, ilk birjalar, müasir əmtəə birjaları, onların təsnifatı, hərrac ticarətinin inkişaf meylləri, beynəlxalq torqlar, onların növləri və beynəlxalq hüquqi reqlamentasiyası barədə yanaşmalar öz əksini tapmışdır.	1. Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU "ULUSLARARASI TİCARET" Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2. Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
14	Elektron ticarət	Mövzuda elektron ticarətdə infrastruktur ilə iqtisadi fəaliyyət arasındakı əlaqə, müasir dünyada elektron ticarətin inkişaf problemləri, beynəlxalq təşkilatların elektron ticarətin qaydaları üzrə əsas tələbləri və tövsiyələri öz əksini tapmışdır.	1.Prof.Dr. Halil SEYİDOĞLU "ULUSLARARASI TİCARET" Anadolu Universitesi, Türkiye, 2019 2. Й.В.Вавилова, Л.П.Бородулина «Международная торговля», Москва, 2009
15	Azərbaycanın xarici ticarət siyasəti və beynəlxalq ticarət əlaqələri sisteminə inteqrasiyası	Mövzuda AR-nın beynəlxalq ticarət əlaqələri sisteminə inteqrasiyası, regional ticarət əlaqələri, ticarətin sosial-iqtisadi inkişafda rolu, ölkənin iqtisadi tərəfdaşlıq imkanları, ölkənin beynəlxalq ticarət siyasətinin prioritetləri, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsiplərinin xüsusiyyətləri göstərilir.	1.www.economy.gov.az 2.www.president.az 3.www.azerbaijan.az

XIV.Seminar-məşğələlər

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcıllıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

1) Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
2) Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
3) Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
4) Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
5) Mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqları və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnməlidir.

Tələbənin məşğələdəki hər bir cavabı 10 ballıq sistem üzrə 0-10 bal arasında (maksimum 10 bal olmaqla) qiymətləndirilir. Semestrin sonunda smestr ərzində tələbənin bütün cavab balları toplanır və tələbənin cavablarının ümumi sayına bölünməklə orta qiymət (bal) hesablanır.

XV.Fənn üzrə qiymətləndirmə

Fənn üzrə tələbələrin yekun biliyi 100 ballıq sistem üzrə qiymətləndirirlir. Balların maksimum miqdarı -100 baldır.

Yekun imtahandan sonra tələbənin fənn üzrə topladığı bütün ballar toplanır və yekun qiymət (bal) hesablanır.

Fənn üzrə semestr ərzində (imtahana qədər və imtahanda) tələbənin topladığı balın yekun miqdarına görə onun yekun biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

51 baldan aşağı olduqda - "qeyri-kafi" – **F**
51-60 bal - "qənaətbəxş" – **E**
61-70 bal - "kafi" – **D**
71-80 bal - "yaxşı" – **C**
81-90 bal - "çox yaxşı" – **B**
91-100 bal - "əla" – **A**

Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi "qeyri-kafi" qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.